

ği olduğu anlaşılmış, azli kararlaştırılmış ve nihayet idamı gerektiren bir suç işlemiş olmakla beraber yenicilerin sahiplenmesi sebebiyle kendisine dokunulamadı ve Nizâm-ı Cedîd taraftarı olduğu bilinen Şeyhülislâm Sâlihzâde Esad Efendi ile birlikte azledilerek denge sağlanmak istendi (1 Receb 1221 / 14 Eylül 1806).

Halefi İbrâhim Hilmi Paşa'ya yazılan sadârete nasb fermanında III. Selim tarafından, "mesned-i sadâret-i uzmâ ve makâm-ı vekâlet-i kübrâya nâ-lâyık ve rızâ-yı şerîfe gayr-i muvâfık vaz'-ı evzâ vü harekâta ibtidârî tarîkiyle azli lâzım gelen" şeklinde nitelenen İsmâil Paşa, azil sabahı Bâbîâlî'ye gönderilen mîrâhur-ı evvel eliyle mühr-i hümâyunun alınmasından sonra Balıkhâne'ye sevk edildi; İbrâhim Paşa'nın göreve gelmesinin ardından önce Bursa'da ikamete mecbur edildiyse de sürgün yeri Rodos'a çevrildi ve hazırlanan bir korvete bindirilerek kethüdâsı hâcegândan Tayfur Efendi vasıtasıyla ailesiyle birlikte Enez'den gizlice yola çıkarıldı (BA, HH, nr. 24.542). Yakalanması, sevki ve mallarının müsâderesine girişilmesi gibi işlerin yapılmasında taraftarlarının muhtemel baskı ve dedikodularından çekinildiği için dikkatli davranılmak ve çeşitli tedbirler alınmak mecburiyeti hâsıl olmuştur (BA, HH, nr. 4026, 4026-B). İzmir'e çıkarılan İsmâil Paşa, İzmir kadısı mârifetiyle Ali Dede isimli bir reisin teknesiyle Sakız'a sürüldü (Eylül 1806, BA, Ali Emîrî - III. Selim, nr. 11628).

IV. Mustafa'nın tahta çıkarılması ile, Nizâm-ı Cedîd aleyhtarlığı ve şehzade iken yeni padişaha yaptığı hizmetlerden ötürü tekrar sadârete getirilmeyi ümit eden İsmâil Paşa, yalnızca vezâreti iade edilmiş olarak Karaman eyaleti ilâvesiyle Akdeniz Boğazı (Çanakkale) muhafızlığına gönderildi (18 Haziran 1807), ancak bu vazifedeyken dört ay sonra vefat etti. İsmâil Paşa'nın, Şeyhülislâm Atâullah Efendi ve Kabakçı Mustafa tarafından desteklendiği ve kaymakamlığa getirilmek istendiği, ancak bu gelişmeyi kendi makamı için tehlikeli gören Nizâm-ı Cedîd'in önde gelen muarızlarından sadâret kaymakamı Tayyar Paşa tarafından zehirlenerek ortadan kaldırıldığı ileri sürülmüştür (Zinkeisen, VII, 554). Kısa süren Akdeniz Boğazı muhafızlığında Çanakkale Boğazı'nın demir atmış sallara bağlı zincirlerle kapatılması gibi işler kendisine havale edilmiş, maiyetine nişancı vekili Ahmed Şâkir Efendi ve ardından defterdar olarak Hüseyin Şâhin Efendi (7 Ekim 1807) verilmiş, fakat 18 Ekim'de (15 Şâban 1222) vefat

haberi İstanbul'a ulaşmıştır (Cevdet, VIII, 209). Ölümü üzerine Boğaz muhafızlığı Bahr-ı Sefîd Seraskeri Vezir Hakkı Paşa'nın kethüdâsı Duhan gümrükçüsü Hüseyin Ağa'ya tevcih edilmiştir (Zilhicce 1222 / Şubat 1808). Sadâretinde Şehzade Mustafa ile gizlice irtibatla bulunduğu III. Selim'in tahttan indirilmesinden sonra meydana çıkmıştır. Kısa süren Konya valiliği esnasında Nizâm-ı Cedîd ve Kadı Abdurrahman Paşa aleyhtarları Candaroğlu Bekir Ağa'yı affettirmiştir.

Nizâm-ı Cedîd hareketinin Rumeli'de uygulanmasının engellenmesinde önemli rol oynayan İsmâil Paşa, Anadolu'da da askerî islahatın sonuçsuz kalmasına çalışmıştır. Nizâm-ı Cedîd ve III. Selim düşmanı olarak bilinen Canikli Tayyar Paşa'nın isyanının bastırılması üzerine Tayyar Paşa'nın cezalandırılmasını önlemek istemiş, ayrıca Çapanoğlu Süleyman Bey'in Amasya, Tokat ve Sivas taraflarında Nizâm-ı Cedîd askerî toplamasını engellemeye teşebbüs etmiştir. Şahsî ikbalini Nizâm-ı Cedîd aleyhtarlarının zaferiyle temin amacıyla, işi padişah ve devlete hıyaneti de göze alacak derecelerde ileri götüren Hâfız İsmâil Paşa, III. Selim'in tahttan indirilmesi ve Nizâm-ı Cedîd'in ilgasına varacak gelişme çizgisi içinde Köse Müsâ Paşa ve Şeyhülislâm Feyzullah Efendi yanında önemli bir yer işgal eder.

BİBLİYOGRAFYA :

BA, *Teşrifât Defteri (1221-1225)*, nr. 357, s. 8, 45, 46, 86; BA, HH, nr. 4026, 4026-B, 24.542; BA, Ali Emîrî - III. Selim, nr. 11628; Ahmed Fâiz, *III. Selim'in Sirkâtîbi Ahmed Efendi Tarafından Tutulan Rûznâme* (haz. Sema Arkan), Ankara 1993, s. 150, 255, 283; Mehmed Ağa, *Ceride*, Süleymaniye Ktp., Zühûd Bey, nr. 453, vr. 33^a; Câbi Said, *Tarih* (doktora tezi, 1992, haz. Mehmet Ali Beyhan), İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 110, 111, 114, 143-144; Âsım, *Tarih*, İstanbul [1282], I, 106, 119-120; *Yayla İmâmî Risâlesi* (haz. Fahrî Çetin Derin, TED, III [1973] içinde), s. 213-272; O. Freiherr von-Schelechte-Wssehrd, *Die Revolutionen in Constantinopel in den Jahren 1807 und 1808*, Wien 1882, s. 58-60, 65-104; Cevdet, *Tarih*, VIII, 62-63 vd., 69, 209, 347; Abdülfettah Şefkat Bağdâdî, *Zeyl-i Hadîka (Hadîkatü'l-użzerâ* içinde), s. 11-13; Mustafa Necib, *Tarihçe*, İstanbul 1280, s. 12-14, 74; W. Zinkeisen, *Geschichte des osmanischen Reiches in Europa*, Gotha 1859, VI, tür.yer.; VII, 554; *Sicill-i Osmânî*, I, 376; İ. Hakkı Uzunçarşılı, *Meşhur Rumeli Âyanlarından Tirsinikli İsmail, Yülkoğlu Süleyman Ağalar ve Alemdar Mustafa Paşa*, İstanbul 1942, s. 25, 63-64; a.mlf., "Nizâm-ı Cedîd Ricâlından Kadı Abdurrahman Paşa", *TTK Belleten*, sy. 138 (1971), s. 245-302; Danişmend, *Kronoloji*, IV, 82, 83; V, 69, 222; *Mufassal Osmanlı Tarihi*, İstanbul 1962, V, 2799, 2805, 2864-2865.

KEMAL BEYDİLLİ

İSMÂİL PAŞA, Hidiv (1830-1895)

Mısır valisi ve Mısır'ın ilk hidivi
(1863-1879).

31 Aralık 1830'da Kahire'de doğdu. Babası İbrâhim Paşa, annesi Hoşyar Kadinefendi'dir. İlk tahsilinin ardından Paris'e gönderildi (1846). Paris'te modern ilimler ve mühendislik tahsili yaptıktan sonra Mısır'a döndü (1848). Birkaç defa Avrupa başşehirlerine ve İstanbul'a siyasi görevlerle gitti. Said Paşa tarafından 14.000 askerin başına serdar tayin edilerek Sudan'daki isyanları bastırmakla görevlendirildi (1861).

Amcası Said Paşa'nın ölümü üzerine 18 Ocak 1863'te Mısır valisi oldu. Dedesi Kavalalı Mehmed Ali Paşa gibi Mısır için büyük tasarıları olan İsmâil Paşa, her şeyden önce Mısır'ı Bâbîâlî'nin hâkimiyetinden kurtarmak veya hiç olmazsa daha geniş muhtariyet hakları elde etmek istiyordu. Fakat dedesinin yaptığı gibi isyancı usullerle bunu başaramayacağını anlamıştı. Bundan dolayı hedefine ulaşmak için iki yol seçti. Birincisi, Osmanlı devlet adamlarına menfaatler sağlayarak imtiyaz fermanının sınırlarını genişletmek, ikincisi de Avrupalılar'a hoş görünerek onların desteğini sağlamak.

İsmâil Paşa vali olur olmaz âdet olduğu üzere huzura çıkmak için İstanbul'a gitti. Buharla işleyen özel yatını hediye ettiği Sultan Abdülaziz'i Mısır'a davet etti. Diğer devlet erkânına da çeşitli hediyeler dağıttıktan sonra İstanbul'da iyi intibalar bırakmış olarak Mısır'a döndü. Abdülaziz'in 1863'te Mısır'ı ziyareti sırasında muhteşem karşılama törenleri, eğlence ve ziyafetler tertip ederek göze girmeyi başardı. Padişah'tan elde ettiği ilk önemli imtiyaz, Mısır veraset usulünü kendi nesli lehine değiştirmek oldu. 13 Muharrem

Hidiv
İsmâil
Paşa

1283 (28 Mayıs 1866) tarihli fermanla, Mısır verasetinde ailenin en büyüğünü esas alan "ekberiyet" kaidesine son verilerek İsmâil Paşa'dan itibaren babadan oğula intikal esası kabul edildi. Sudan vilâyeti zimnen, Musavva' ve Sevâkin kazaları da açık olarak Mısır idaresine bırakıldı. Böylece toprakları genişleyen Mısır vilâyetinin her yıl Bâbüâli'ye ödeyeceği vergi 80.000'den 150.000 keseye, 18.000 kişiden oluşan Mısır ordusu da 30.000'e çıkarıldı. İsmâil Paşa, veraset fermanından beş gün sonra 18 Muharrem 1283 (2 Haziran 1866) tarihli başka bir fermanla da "hidiv" unvanını aldı.

Vali unvanını eskiden beri yetersiz bulan İsmâil Paşa kendisine "azîz-i Mısır" unvanının verilmesini istiyordu, fakat bu uygun bulunmadı. Bâbüâli resmî dilinde bazı önemli vezirler hakkında kullanılan "hidiv" kelimesi tercih edildi. 5 Safer 1284 (8 Haziran 1867) tarihli ferman Mısır'ın imtiyazlarını daha da genişletti. İsmâil Paşa, Mısır'ın iç idaresiyle ilgili düzenlemeler yapma hakkına sahip olduğu gibi yabancı devletlerle gümrük ve posta işlerine ait gayri-siyasî mukaveleler imzalama yetkisini de elde etti. Osmanlı devlet ricâline "kapı yoldaşı hediyesi" adı altında gönderdiği para ve kıymetli hediyeler sayesinde çıkarttığı bu fermanlar yanında bir oldubittyle istiklâlini de kazanmak istiyor, Osmanlı padişahı tarafından her an sıradan bir vali gibi azledilebileceğini bildiği halde müstakil hükümdar gibi davranıyordu. 1869 yılında Avrupa'ya yaptığı seyahatte bu şekilde hareket etmişti. Avrupa basınında da Mısır'ın ayrı bir ülke olduğu yolunda yazılar yayımlanıyordu. Fransa ve İngiltere, İsmâil Paşa'yı bağımsız hükümdarlara mahsus merasimlerle karşıladılar. Milliyetçi fikirleri desteklemekle meşhur olan III. Napolyon, İsmâil Paşa'yı daha önce Sultan Abdülaziz'i misafir ettiği dairede ağırladı. İsmâil Paşa da uğradığı Avrupa başşehirlerinde hükümdarları Süveyş Kanalı'nın açılışında bulunmaya şahsen davet etti.

İsmâil Paşa'nın Avrupa seyahati Bâbüâli tarafından büyük tepkiyle karşılandı. Sadrazam Âlî Paşa hidive haddini bildirmek için bir ihtar gönderdi. Avrupa hükümdarlarını kendi adına davet etmekle yetkilerini aştığını, Mısır'ın Osmanlı toprağı olduğunu, hidivin Osmanlı Devleti erkânından sayıldığı için Avrupa'da hükümdarlarla yapacağı temaslarda yanında Türk elçilerinin bulunması gerekirken bu-

na uyulmadığını, Mısır'ın ancak iç idaresinde muhtar olduğu halde hidivin Nubar Paşa'yı dışişleri bakanı tayin ederek dış ülkelerle anlaşma yapmak istemesinin de mevcut ferman hükümlerine aykırılığını hatırlattı. Âlî Paşa, hidivi kendisine verilen ferman hükümlerine göre hareket etmeye davet ettiği gibi dış temsilciliklere de Mısır'ın Osmanlı Devleti bünyesindeki statüsünün ilgili devletlere anlatılması tâlimatını verdi.

Hidiv İsmâil Paşa'nın alttan alarak gönderdiği cevaptan tatmin olmayan Âlî Paşa ikinci bir ihtar daha gönderdi. Bunlara uymadığı takdirde valilikten azledileceğini bildirdi. Yeni bir Mısır meselesinin çıkmasını istemeyen İngiltere ve Fransa taraflarına itidal tavsiye ettiler. Âlî Paşa, 29 Kasım 1869 tarihli bir fermanla hidivin imtiyazlarına kısıtlama getirdi. Buna göre hidiv 30.000 kişilik bir kuvvetten fazla kuvvet bulunduramayacak, ismarlanan zırhlılardan vazgeçecek, Mısır bütçesini her yıl İstanbul'a bildirecek, Bâbüâli'den izin almadan borçlanmayacak, yabancı devletlerle yapacağı antlaşmaları Türk elçileri vasıtasıyla gerçekleştirebilecekti. İsmâil Paşa birkaç gün tereddüt ettikten sonra ferman hükümlerine uyacağını bildirdi.

Âlî Paşa karşısında geri çekilmiş olmakla birlikte İsmâil Paşa mücadelesini sürdürdü. Temsilcisi İbrâhim Paşa'yı İstanbul'a göndererek ilgili devlet adamlarını maddî vaatlerle kazanmaya çalıştı. Âlî Paşa'nın vefatı (7 Eylül 1871) bu işi kolaylaştırdı. 1872'de İstanbul'a gelen İsmâil Paşa, Osmanlı devlet adamlarına dağıttığı hediyeler ve paralar sayesinde Bâbüâli'den iki imtiyaz fermanı daha almayı başardı. 25 Receb 1289 (28 Eylül 1872) tarihli fermanla 1869'da Âlî Paşa'nın gayretleriyle getirilen kısıtlamalar kaldırıldı. Ayrıca hidive Avrupa devletleriyle dış borç antlaşması imzalama yetkisi verildi. Padişah, Sadrazam Midhat Paşa'nın muhalefetine rağmen fermanı hidivin istediği şekilde yazdırdı. 13 Rebîülâhîr 1290 (10 Haziran 1873) tarihli ikinci fermanla da 1841'den beri Mısır için çıkarılmış fermanlarla verilmiş olan imtiyazların hepsi birden teyit edildi.

İsmâil Paşa bu femandaki imtiyazlarla Mısır'ı, idare hususunda olduğu gibi haklar yönünden de müstakil denebilecek bir duruma getirmeyi başardı. Fakat bu iş için padişaha 1 milyon, vükelâya dağıtılmak üzere sadrazama 600.000 lira harç vermek zorunda kaldı. Bu paraları öde-

mek ve bir yandan da Mısır'da tasarladığı işleri başarmak için hesapsız istikrazlar akdine girişti. 1873'te borç yekünü 68.496.460 sterline varmış bulunuyordu. Ayrıca 18.243.076 sterlin de gayri muntazam borç vardı. Mısır halkına ağır vergiler yükleyen İsmâil Paşa, 1870-1871 yıllarında Fransa'nın Almanya ile savaşması yüzünden dış borç alamayınca bir mukabele kanunu çıkardı. Bununla, beş yıllık vergilerini peşin ödeyenlerin vergilerinin yarısını müebbeden affetti. Bu tedbirle ancak 125 milyon frank elde etmişse de Mısır maliyesini daha da güç duruma soktu. Mısır borçları senetleri % 60'a kadar düştü. İsmâil Paşa, malf çıkmazdan kurtulmak için 176.602 Süveyş Kanalı hisse senedini 4 milyon sterlin karşılığında İngiltere'ye sattı. İngiltere ve Fransa, Mısır'ın borçlarının ödenmesi için Kahire'ye ve metbûu Bâbüâli'ye baskı yaptılar. Hidiv hakkında birçok alacak davası açıldı. Mayıs 1876'da alacaklı Avrupa devletlerinin temsilcilerinin yer aldığı Düyûn-ı Umûmiyye Sandığı kuruldu. Mısır maliyesi İngiltere ve Fransa kontrolüne geçti. 1875'te Mısırlılar ve yabancılarla Mısır'da yerleşmiş ecnebinin davalarına bakmak üzere muhtelî mahkemeler tesis edildi. 1866'da Mısır'da istişarî bir mebuslar meclisi açılmıştı. İsmâil Paşa, Avrupa'nın meşrutiyetle idare edilen ülkeleri gibi meclis karşısında mesul bir idare kurmaya kalkıştı. Hükümet Nubar Paşa tarafından kuruldu. İngiliz Charles River maliye, Fransız Blignières nâfia nâzırı oldu. Hükümet seçilen meclis karşısında sorumlu idi, fakat yabancıların Mısır hükümetinde söz sahibi olmaları halkın millî ve dinî hislerine dokundu. Şubat 1879'da büyük gösteriler yapıldı. Halkın ve ordunun tepkisi üzerine İsmâil Paşa iki yabancı nâzırın görevine son verdi. Arkasından Şerif Paşa başkanlığında Mısırlılar'dan bir nâzırlar heyeti teşkil etmesi Bahtlı devletlerin güvenini sarstı. Fransa ve İngiltere, taahhütlerini yerine getirmediği için Bâbüâli'den İsmâil Paşa'nın azlını istediler. II. Abdülhamid, Avrupa devletlerinin baskıları ve Sadrazam Tunuslu Hayreddin Paşa'nın ısrarıyla 26 Haziran 1879'da İsmâil Paşa'yı azletti. Derhal Mısır'ı terketmesi istenen İsmâil Paşa önce Napoli'ye gitti, daha sonra sâdir olan irade ile İstanbul'a gelerek Emirgân'daki köşkünde yaşamaya başladı. 2 Mart 1895'te ölünce cenazesi Mısır'a götürüldü.

İsmâil Paşa on altı yıl kadar süren Mısır valiliği esnasında orduyu, donanmayı

ve idarî teşkilâtı yeniden düzenledi. Orta ve yüksek dereceli okullar açtı. Gazete ve mecmualara maddî yardımında bulundu. Bulak Matbaası'nı ıslah etti. Bir millî kütüphane (Dârü'l-kütübî'l-Misriyye), bir müze ve coğrafya cemiyeti kurdu. İmar faaliyetlerine hız verdi. İsmâiliye şehrini kurdu. Kendi adını taşıyan sulama kanalları yaptırdı. Şeker kamışı ve pamuk ziraatına önem verdi. Tasfiye fabrikaları açtırdı. Mısır ve Sudan'da demiryolu şebekelerini uzattı. İskenderiye ve Süveyş'te dalga kıranlar ve fenerler inşa ettirdi. Akdeniz'i Kızıldeniz'e bağlayan Süveyş Kanalı da onun zamanında hizmete girdi. Telgraf şebekesini geliştirdi ve ilk resmî posta servisini gerçekleştirdi. Kahire ve İskenderiye modern şehirler haline sokuldu. Saraylar inşa edilip modern ve zengin şekilde döşendi. Opera ve tiyatrolar açıldı. Büyük şehirlerde belediyeler teşkil edildi. Avrupalılar'ın Mısır'da yerleşmesine izin verildi. Yabancı yatırımlar gelişti ve pek çok şirket ve banka kuruldu. 1861-1865 yılları arasında devam eden Amerikan iç savaşı Mısır'ın pamuğuna duyulan ilgiyi arttırdı. Pamuk gelirleri beş misline çıkarken Mısır'ın yıllık geliri 1864'te 5 milyon sterlinden 1875'te 145 milyona yükseldi. Mısır 1867'de Paris ve 1873'te Viyana sergilerine katıldı.

Mısır'ın gelirlerinin umulmadık bir şekilde artması İsmâil Paşa'nın ihtiraslarını kamçulamış, dedesi Mehmed Ali Paşa'nın emellerini de göz önünde bulundurarak önce büyük bir Afrika İmparatorluğu kurmaya kalkışmış, Sudan, Habeşistan, Eritre ve Uganda'da masraflı fetih hareketlerine girişmiştir. Bütün bu işler yanında Bâbîâlî'den imtiyazlar koparılması ve kendisinin binbir gece masallarını andıran eğlence hayatı ve cömertliği çok para harcanmasını gerektirmiştir. İsmâil Paşa'nın bu paraları dış borçlanma yoluyla sağlamaya çalışması, Mısır'ın yabancı devletlerin ipoteği altına girmesine sebep olmuşsa da onun modern Mısır'ın teşkilinde önemli bir rol oynadığı söylenebilir. Mısır kralları Hüseyin Kâmil ve Fuâd, Hıdiv İsmâil Paşa'nın oğullarıdır.

BİBLİYOGRAFYA :

BA, YEE, nr. 31/1769/97/80, 31/2456/97/80, 39/1209/131/116; E. de Leon, *Egypt under its Khedives*, London 1882; J. Mc. Coan, *Egypt under Ismail*, London 1889; A. Colvin, *The Making of Modern Egypt*, London 1906; İlyas el-Eyyûbî, *Târîhu Mısır fi 'ahdi'l-Hıdiv İsmâ'il Bâşâ*, I-II, Kahire 1341; M. Sabry, *La genèse de l'esprit national égyptien (1863-1882)*, Paris 1924; P. Crabites, *Ismail, the Malignant Khedive*, London

1933; G. Douin, *Histoire du règne du Khédive Ismail*, I-III, Caire 1935-36; Enver Ziya Karal, *Osmanlı Tarihi*, Ankara 1956, VII, 39-53; Abdurrahman er-Râfîî, *Aşru İsmâ'îl*, I-II, Kahire 1948; D. Landes, *Bankers and Pashas: International Finance and Economic Imperialism in Egypt*, London 1958; Emine Foat Tugay, *Three Centuries, Family Chronicles of Turkey and Egypt*, London 1963, s. 128-145; A. Abdel-Malek, *Idéologie et renaissance nationale, l'Égypte moderne*, Paris 1969; P. J. Vatikiotis, *The Modern History of Egypt*, London 1969, s. 70-89; a.m.f., "İsmâ'îl Paşa", *El²* (Fr.), IV, 200-201; Atillâ Çetin, *Tunuslu Hayreddin Paşa*, Ankara 1988, s. 205-208; Juan R. I. Cole, *Colonialism and Revolution in the Middle East: Social and Cultural Origins of Egypt's 'Urabi Movement*, Princeton 1993, s. 28-31, 86-89, 103-107, 217-218, 226-227; R. L. Tignor, "New Directions in Egyptian Modernisation: Ismail, Khedive of Egypt, 1863-1879", *Tarikh*, II/3, Nigeria 1968, s. 64-71; Ömer Rıza Doğrul, "İsmail Paşa, Hıdiv", AA, II, 461-462; Yılmaz Öztuna, "İsmail Paşa", TA, XX, 309-310.

ATILLA ÇETİN

İSMÂİL PAŞA, Nişancı (ö. 1101/1690)

Osmanlı sadrazamı.

Ankara'nın Ayaş kazasında doğdu. Öldüğü sırada yetmiş yaşını geçtiği bilindiğine göre 1030 (1621) yılında doğmuş olmalıdır. Nişanlılık görevinde bulunması dolayısıyla Nişânî, Tevkîl veya Nişancı lakaplarıyla anılır. Ailesi hakkında bir bilgi bulunmadığı gibi İstanbul'a ne zaman geldiği ve saraya nasıl girdiği de bilinmemektedir.

Enderun'da yetiştiikten sonra çeşitli görevlerde bulunan ve çuhadar iken 13 Zilhicce 1078'de (25 Mayıs 1668) Rumeli beylerbeyliği pâyesi ve 250 akçe ulûfe ile kapı ortası emeklileri arasına giren İsmâil Paşa, 15 Mart 1678'de Nişancı Abdi Paşa'nın İstanbul kaymakamlığına tayini üzerine nişancı oldu ve yıllarca bu görevi sürdürdü. Ekim 1687'de Çanakkale muhâfızı Köprülüzâde Fâzıl Mustafa Paşa rikâb kaymakamlığına getirilince onun İstanbul'a gelişine kadar vekâlet etmek üzere vezirlik rütbesiyle bir hafta kadar kaymakamlıkta bulundu. Bunun ardından IV. Mehmed'in tahttan indirilmesi ve yerine II. Süleyman'ın geçirilmesi olaylarına katıldı. Kasım 1687'de beşinci vezir olarak bulunuyordu.

2 Mart 1688'de yeniçeri ağası Harputlu Ali Ağa'nın başçavuş Fetvacı Hüseyin Ağa'yı öldürmesi üzerine yeniçeri zorbalılarının başlattığı olaylar Sadrazam Abaza Siyavuş Paşa'nın azliyle sonuçlanınca İ-

mâil Paşa, sadrazamlığa getirilen Özi muhâfızı Bozoklu Mustafa Paşa'nın gelişine kadar sadâret kaymakamlığıyla görevlendirildi. Bu arada zorbalı Siyavuş Paşa'yı öldürüp sarayını yağmalamışlardı; bir kısmı da Yağlıkçılar Çarşısı'nı yağmalamaya kalkışmış, bunun üzerine esnaf ve halk saraya doğru yürüyüp sancak-ı şerifin çıkarılmasını ve sadrazamın değiştirilmesini istemişti. Bu olaylar üzerine sadrazamlığa getirilen İsmâil Paşa (28 Rebülâhir 1099 / 2 Mart 1688), zorba gruplarını kısa sürede dağıtarak dört aydan beri devam eden karışıklıkları sona erdirdi. Altmış bir gün kadar süren kısa sadrazamlığında Rumeli ve Anadolu'daki eşkiyanın bertaraf edilmesi ve sikke tashihiyle de uğraştı. Avusturya cephesinde birbirini takip eden yenilgiler sebebiyle durumun kötüleşmesi üzerine ordunun başına Yeğen Osman Paşa gibi zorbalıktan paşalığa çıkmış birini serdar tayin etmesi azliyle sonuçlanacak olayların başlangıcını oluşturdu. Etrafının telkiniyle sadrazam olmaya kalkışan Yeğen Osman Paşa ile uğraşırken rakipleri olan padişah hocası Arapzâde Abdülvehhâb Efendi ve Dârüsaâde Ağası Mustafa Ağa, Şeyhülislâm Debbâğzâde Mehmed Efendi'yi de yanlarına alarak padişahı etkileyip haksız yere kan döktüğü gerekçesiyle onu azlettirdiler (1 Receb 1099 / 2 Mayıs 1688).

İsmâil Paşa görevden alındıktan sonra Anadoluhisarı'ndaki yalısında birkaç gün göz hapsinde tutuldu. 13 Mayıs 1688'de Kavala Kalesi'ne sürgün edildi. Ancak Venedik donanmasının Temmuz 1688'de Eğriboz Kalesi'ni muhasara etmesi üzerine Rodos adasına gönderildi. Burada iken kendisinden, Siyavuş Paşa'nın sarayının yağmalanması sırasında aldığı iddia edilen para ve mallarla bunun dışında haksız yere gasbettiği ileri sürülen para ve eşyalarından sefer masrafları için 40-50 kese akçe vermesi istendi; istenen meblağı vermeyince Mayıs 1690'da idam edildi. Başı İstanbul'a gönderildi, vücudu ise Rodos'ta gömüldü. Bu arada İstanbul'daki evinde yapılan aramada tahmin edildiği kadar mal varlığına sahip olmadığı anlaşıldı. Sadrazamlığı sırasında haksız yere öldürttüğü ileri sürülen Rumeli Beylerbeyi Zeynelâbidin Paşa'nın vârislerince yapılan müracaatlar üzerine "kısâsen" idam edildiği de kaydedilmiştir. Ancak idamında, o sırada sadrazam bulunan Köprülüzâde Fâzıl Mustafa Paşa ile aralarında eskiden beri süregelen düşmanlığın önemli rol oynadığı söylenebilir.